

The background of the slide is a light gray gradient. It is decorated with numerous realistic water droplets of various sizes, some with highlights and shadows, scattered across the surface. In the center, there is a very faint, large, circular watermark of a globe showing the Americas.

BIH BERZA ELEKTRIČNE ENERGIJE

HADŽIĆ OMER

UVOD

Uspostava lokalnog operatora organizovanog tržišta – berze električne energije, predstavlja početni preduslov za integraciju u šire regionalno i panevropsko tržište. Bosna i Hercegovina trenutno predstavlja jedinu evropsku državu u kojoj nije došlo do uspostavljanja berze električne energije iz razloga neusvajanja primarne legislative na državnom nivou. Tržište za dan unaprijed i unutar dana na nivou Evropske unije funkcioniše kao jedinstveno tržište koje je u cjelosti integrisano tokom 2022. godine. Države regiona, potpisnice Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, u prethodnom periodu uspostavile su operatore organizovanog tržišta i trenutno se nalaze u različitim fazama njegove integracije sa jedinstvenim tržištima SDAC (*„Single Day-ahead Coupling“*) i SIDC (*„Single Intraday Coupling“*).

Generalne aktivnosti za uspostavu operatora organizovanog tržišta u BiH i integraciju organizovanog tržišta u jedinstveno panevropsko tržište obuhvataju:

- Formiranje Projektnog tima za uspostavu Operatora organizovanog tržišta (berze)
- Osnivanje i uspostava Operatora organizovanog tržišta (berze električne energije)
- Izbor pružaoca usluga (strateškog partnera) za uspostavu operatora organizovanog tržišta (platforma za trgovinu, usluge kliringa, povezivanje tržišta),
- Donošenje pravilnika i drugih akata za potrebe uspostavljanja organizovanog tržišta,
- Uspostava poslovnih procesa organizovanog tržišta,
- Informisanje javnosti i učesnika na tržištu,
- Usvajanje Smjernica CACM EU 2015/1222 i pratećih dokumenata,
- Licenciranje i određivanje NEMO (DERK),
- Integracija sa regionalnim tržištem.

PLAN AKTIVNOSTI ZA USPOSTAVLJANJE ORGANIZOVANOG TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE (BERZE ELEKTRIČNE ENERGIJE) U BIH

- FORMIRANJE PROJEKTOG TIMA ZA USPOSTAVU ORGANIZOVANOG TRŽIŠTA UNUTAR OPERATORA PRENOSNOG SISTEMA (NOSBIH)

POŠTO JE NACRTOM NOVOG ZAKONA PREDVIĐENO DA NOSBIH BUDE VEĆINSKI VLASNIK BERZE POTREBNO JE DA NOSBIH BUDE GLAVNI POKRETAČ AKTIVNOSTI OKO OSNIVANJA BERZE ELEKTRIČNE ENERGIJE. IMAJUĆI U VIDU ISKUSTVA OKO USPOSTAVE BERZI U SUSJEDNIM DRŽAVAMA SRBIJI I HRVATSKOJ PRVA AKTIVNOST BI TREBALA BITI FORMIRANJE PROJEKTOG TIMA ZA USPOSTAVU BERZE UNUTAR NOSBIH-A (ODLUKOM UPRAVE NOSBIH-A)

ZADATCI PROJEKTOG TIMA NOSBIH-A

SVE OVE AKTIVNOSTI SE MOGU POČETI PROVODITI I PRIJE USVAJANJA ZAKONA

- PROCJENA STANJA TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE...MOGUĆI UČESNICI NA BERZI, POTREBE TRŽIŠTA, TRENUTNA SITUACIJA NA REGIONALNIM BERZAMA, INICIJALNI POSLOVNI PLAN BERZE...
- PRIPREMA DOKUMENATA KOJI SU POTREBNI ZA OSNIVANJE BERZE (OSNIVAČKI AKT STATUT, NAZIV I SJEDIŠTE FIRME, LOGO, ORGANI UPRAVLJANJA, PRAVA I OBAVEZE ČLANOVA DRUŠTVA, NAČIN DONOŠENJA ODLUKA, IZRADA INTERNIH DOKUMENATA...
- ANALIZA POSTOJEĆIH ZAKONSKIH PROPISA U BIH (ZAKON O PDV, OBRAČUN PDV-A NA ELEKTRIČNU ENERGIJU - PROVJERITI DA LI JE POTREBNO IĆI U IZMJENE ZAKONSKIH PROPISA ILI JE TO MOGUĆE UČINITI PUTEM IZMJENE POJEDINIH PODZAKONSKIH PROPISA .
- POTENCIJALNO VLASNIŠTVO NAD BERZOM (ELEKTROPRIJENOS I EP-E U BIH)
- ODABIR STRATEŠKOG PARTNERA (*STRATEŠKI PARTNER SE ODABIRA PUTEM MEĐUNARODNOG JAVNOG POZIVA. ZA OVAJ POZIV POTREBNO JE PRIPREMITI TEHNIČKU SPECIFIKACIJU.*)

ISTRAŽITI KOJI SVE PARTNERI MOGU PRUŽATI POTREBNE USLUGE, U KOJIM ZEMLJAMA IH VEĆ PRUŽAJU, I KOJE SU NJIHOVE SPECIFIČNOSTI

- Uspostavljanje poslovnih procesa berze

Uspostavljanje poslovnih procesa koji se odnose na djelatnost berze vrši se u saradnji sa odabranim strateškim partnerom, ili pružaocem usluge, s tim da neke od aktivnosti prije odabira strateškog partnera može izvršiti Projektni tim.

To su sljedeće aktivnosti:

- **Strateški i poslovni plan berze, Procjena stanja na tržištu**
- **Analiza domaćeg i EU zakonodavstva relevantnog za djelatnost berze**
- **Analiza relevantnih zakona sa aspekta izbora modela strateškog partnerstva**

Pojedini modeli se više oslanjaju na strateškog partnera, jednostavniji su za implementaciju ali mogu postojati prepreke u smislu neusklađenosti domaćeg zakonodavstva sa implementiranim rješenjima strateškog partnera a to znači potrebno je ispitati kompatibilnost poslovnih rješenja koja nude pružatelji usluga berze sa domaćom legislativom.

- **Način obezbjeđenja finansijskih sredstava – finansiranje** (*tarifa, naknade, početni kapital...*)
- **Konstantna komunikacija sa DERK-om vezano za licencu i status NEMO**
(*Dokumenti potrebni za licencu, dokumenti za status NEMO...*)

- **Izbor modela strateškog partnersva**

Preporuka studija koje su rađene u BiH na temu uspostave berze vezano za model strateškog partnerstva (ugovorno povjeravanje poslovnih aktivnosti pružatelju usluge).

U određenoj fazi je potrebno donijeti odluku šta će se izvesti na domaćem planu sa domaćim osobljem, a koje usluge i proizvode kupiti od odabranog strateškog partnera/pružatelja usluga.

- **Tržišni segmenti**

Pitanje izbora tržišnog segmenta u početnoj fazi: DA ili uporedo DA i ID. Česta praksa u drugim državama jeste da se ID trgovanje i aukcije ostave za kasniju fazu.

- **Izbor Organizacionog modela**

Pobrojati procese unutar berze, aktivnosti koje je potrebno sprovesti u svakom od procesa, aktivnosti koje će se povjeriti nekom subjektu izvan berze (drugoj berzi, klirinškoj kući, pružatelju IT usluga) te na osnovu toga uspostaviti organizacionu strukturu berze.

- **Upravljanje rizicima**

Dogovoriti i odobriti model kolaterala na berzi.

- **Donošenje Pravila za rad organizovanog tržišta**

- **Procjena broja učesnika i prometa**

- **Potpisivanje različitih vrsta Ugovora** (*Ugovor o razvoju IT usluga; Ugovor za operativni rad; Ugovor sa članovima berze...*)

- **Edukativni rad sa učesnicima (radionice, seminari, obuke)**
- **Testiranje i simulacije**
- **Pripreme za datum puštanja u rad**

Na osnovu iskustva navedenog u studiji EU4Energy, planiranje i pripreme za datum stvarnog puštanja u rad će podrazumijevati saradnju i koordinaciju između svih ključnih lokalnih dionika (OPS, DERK, Ministarstvo, Berze) kao i pružatelja IT usluga/strateškog partnera.

Konkretan datum puštanja u rad trebalo bi odabrati tek nakon uspješno provedenog testiranja. Probe bi se trebale provesti na platformama kako bi se potvrdila spremnost tržišta.

- **Plan komuniciranja sa medijima - PR**

Napraviti nacрте саопштења за медије

Pripremiti PR za intenzivnu pažnju medija, pripremiti pitanja i odgovore

- **Prvi dani trgovanja**

Nakon početnog puštanja berze u rad potrebno je njeno aktivno praćenje i provjere kako bi se osiguralo brzo i efikasno rješavanje svih neočekivanih operativnih ili tehnička pitanja.

- **Objavljivanje podataka i informacija o tržištu na internetu**

USPOSTAVLJANJE ORGANIZOVANOG TRŽIŠTA DONOSI ZNAČAJNE **BENEFITE** UČESNICIMA NA VELEPRODAJNOM TRŽIŠTU ELEKTRIČNE ENERGIJE, KOJI SE OGLEDAJU U

- POSTOJANJU POUZDANOG I **TRANSPARENTNOG NAČINA ODREĐIVANJA CIJENA** NA VELEPRODAJNOM TRŽIŠTU,
- USPOSTAVLJANJU **REFERENTNE CIJENE ELEKTRIČNE ENERGIJE** ZA TRŽIŠNU OBLAST,
- ŠTO JE **POTICAJ INVESTITORIMA** DA ULAŽU U IZGRADNJU NOVIH OBNOVLJIVIH IZVORA EL.ENERGIJE,
- POVEĆANOJ **TRANSPARENTNOSTI U TRGOVINI ELEKTRIČNOM ENERGIJOM**,
- **EFIKASNIJOJ KUPOPRODAJI** ELEKTRIČNE ENERGIJU U ODNOSU NA STANDARDNE POSTUPKE JAVNIH NABAVKI,
- **ELIMINISANJU RIZIKA** IZVRŠENJA TRANSAKCIJA I NAPLATE OD DRUGE UGOVORNE STRANE,
- POSTOJANJU DODATNOG MEHANIZMA ZA KUPOPRODAJU ELEKTRIČNE ENERGIJE KOJI OMOGUĆAVA **KVALITETNIJU OPTIMIZACIJU TRGOVAČKOG PORTFOLIJA**,
- POBOLJŠANJU **SIGURNOSTI SNABDIJEVANJA** ELEKTRIČNOM ENERGIJOM U BIH,
- NE PLAĆANJU TROŠKOVA BERZI U INOSTRANSTVU, ILI POSREDNICIMA ZA UČEŠĆE NA DRUGIM BERZAMA,
- OLAKŠAVANJU INTEGRACIJE OBNOVLJIVIH IZVORA ELEKTRIČNE ENERGIJE,
- STVARANJU PREDUSLOVA ZA SPAJANJE TRŽIŠTA (**MARKET COUPLING**) SA SUSJEDNIM BERZAMA ELEKTRIČNE ENERGIJE,
- **OPCIJA RAZVOJA OIE U SLUČAJU POSTUPNOG ILI POTPUNOG UVOĐENJA TAKSE NA CO2 DAJE NIŽE CIJENE ELEKTRIČNE ENERGIJE ZA POTROŠAČE U BIH ZA SLUČAJ USPOSTAVLJENOG I SA DRUGIM TRŽIŠTIMA POVEZANOG ORGANIZOVANOG TRŽIŠTA**,
- MOGUĆNOST **PARTICIPIRANJA U REGIONALNIM BERZAMA**.

HVALA NA PAŽNJI!